

az előadásból. Lehet, hogy tévedek, és egyszerű technikai oka van annak, hogy a nagyszínpadon olyan mélyen helyezkedik el egy asztal mögött – ezt mégis olyan biztonsági távolságnak értelmeztem, amelynek menedékéből kilép. A díszlet tehát egy asztal, amelyen rizsfőzők várnak türelemmel: mint három Mars-szonda. Izgalmas, és jelentéses, hogy Jaha Koo egyszer csak átül a székről az asztalra, vagy előre jön, közel hozzánk, a hallgatóságához. Sajátos módon teszi köztes műfajjá az előadást az, ahogyan beszél: nem technikásan, színpadiasan, hanem személyesen szólal meg, aminek köszönhetően könnyen asszociálok, mert hiába nem vagyok fiatal ázsiai férfi, azonosulok az élményeivel és preferenciáival. És erre már közben is rácsodálkozom, ugyanakkor érteni vélem, mert a lemondó öniróniához, a kesernyés humorhoz azonnal tudok kapcsolódni, akkor is, ha mögüle olyan kultúra sejlik fel, amelyet nem ismerek. Dél-Koreából sokan kivándorolnak, ahogy Jaha Koo is megtette. Ismerjük, milyen, amikor a rendszer szabályai, illetve egy menetrendszerű gazdasági válság miatt tovább kell állni, és a személyes veszteséget nincs hova felírni. Amikor azt mondja az anyja: „Vissza ne gyere Koreába, ilyen nehéz körülmények közé, itt hamar vége a fiatalságnak”, akkor már pontosan értjük a helyzetet, hiszen elmesélte: „Korea aláírta a szerződést, és még meg is köszönte az IMF-nek. És a koreai piacot felzabálták az amerikai tőzsdehiénák. Tőke. Birodalom. Gyarmat. Katasztrófa. Robert Rubin. Ebben a totális válságban a koreaiak önként beszolgáltatták saját aranyukat és dollárjaikat, hogy kifizessék a nemzeti adósságot. A valóságban nem maradt más hátra, mint tömeges elbocsátások és a gazdagok és szegények között tátongó szakadék.” Aki ebben a rendszerben igyekszik talpon maradni, az folyamatosan dolgozik – embertelen mennyiséget, és ennek következtében szükségszerűen embertelen az oktatás is. El lehet képzelni, hogy a kizsigerelt

munkavállalók milyen érzelmi támogatást tudnak adni a gyerekeiknek, akikkel alig találkoznak, de jobb híján kénytelenek arra készíteni őket, hogy teljesítsenek az iskolában. Egy ilyen társadalomban törvényszerű, hogy brutálisan magas az öngyilkosságok aránya. „Hogyan lehet valaki boldog ma, ebben a világban?” – teszi fel a kérdést Jaha Koo, és megosztja velünk az egyik barátja halálának történetét. Rettenetes, de nem menekülhetünk el előle, muszáj belehelyezkednünk abba a csak utólag összeállt történetbe, amelyben egy elmaradt hívás, egy végeláthatatlan eső végzetes következményekkel járt.

A rizsfőzők (s ha már itt tartunk: a rizsfőző úgy viszonyul a fedős lábashoz, mint a négy kerék meghajtású sportkocsi a négyökrös szekérhez) színészként vannak jelen a színpadon, hosszas hallgatás után életre kelnek, sőt össze is kapnak egymással, továbbá beszélnek a főszereplőnek. Mindennek van egy bábszínház hangulata – és gyanítom, nekünk gyerekebbnek tűnik, mint egy, az animációhoz általában másképp viszonyuló kultúrában felnőtt ázsiaiinak. Persze amennyiben olyan formalista színházfelfogással nézzük ezt az animációt, amelyben a színészek élő emberek, akik ugyanakkor alávetik magukat egy rendezői vízióknak és akarataknak, már nem is tűnik az gyerekesnek, hogy a rizsfőzők beszélnek – pláne, hogy a csúcsmoделlek tényleg „beszélnek”. „Egy társadalom nyomás alatt” – mondja Jaha Koo, és közben a Cuckoóban készülő rizs is megfő a nyomás alatt az előadás egy előre rögzített pillanatára. A jelentés egyértelműségének megbontása, hogy perc-másodperc pontossággal van összerakva az este, amelynek végén a rizst gyakorlott mozdulatokkal tömöríti, s a tömbökből kicsi síremlékekre emlékeztető oszlopokat rak. Mi meg rágódhatunk a kapitalizmus tapasztalati értelmezésén: „A világ algoritmusokkal van tele. A céljuk, hogy elkábítsanak minket, zombivá tegyenek, könnyű célponttá a piacon.”

LENGYEL ANNA

TÖRTÉNETBÁNYÁSZAT

Silke Huysmans & Hannes Dereere: Mining Stories (Bányásztörténetek)

Színházban jártam a minap. Bár gyanítom, sokan ezt az egyszerű állítást megkérdőjeleznék. Mert hát micsoda színház az, ahol egyetlen előadó áll csak a színpadon, és végig meg sem szólal? Megmondom, milyen: üdítően friss, izgalmas, érzelmi és okos egyszerre.

Átélehető, felkavaró, tragikus történetet mesél a *Mining Stories*, persze humorral, mint a legjobb, de olyan eszközökkel, mint kevesen, ha egyáltalán bárki. Dokumentumszínház a javából: egy brazil bányászváros katasztrófájáról számol be leginkább érintettekkel és szakértőkkel készített eredeti mélyinterjúkon keresztül, ehhez kever hozzá egy-egy talált szöveget. A dokumentumszínház szó szerinti, jellemzően nagy mértékben eredeti interjúkból szerkesztett, verbatim változatának egyik alapreceptje ez

szerte a világon, a különbség az anyag színpadi felhasználásában van.

A Trafó színpadán nincs társulat, nincsenek jelenetek, nincs monológ. Az egyetlen szereplő szájából nem hangzik el egyetlen szó sem, s mielőtt még azt gondolná a nyájas olvasó, hogy biztos a kortárs színházban divatos élő kamera képei váltakoznak eredeti filmfelvételekkel, s így a kép válik az előadás főszereplőjévé, elárulom, hogy egyetlen fénykép, egyetlen videófelvétel és egyetlen élő kamera sem villan fel az érdekesítő szűk órában.

Mintha a manapság mindent eluraló képpornó – lásd például „foodporn” kétszáz millió találattal az Instagramon – ellen lázadva az alkotók végre ismét a fantáziára akarnak bízni a kép megteremtését, s ezért használnának az egy-

Fotó: Tom Callemin

szzerű színpadképen és egyetlen emberi testen kívül csak hanganyagokat.

A színpad sötétjéből először hét fehér, a fekete balettszőnyegre rögzített, pedánsan felsorakozó villanykapcsoló bontakozik ki, majd egy pár fehér tornacipő, amely a villanykapcsolókra lépkedve indítja majd el és állítja le a hét szakértővel felvett és megszerkesztett interjúkat. A bal oldali főkapcsoló a helybeliekkel felvett hanganyagot vagy épp a „könnyen elkerülhető katasztrófiáért” felelős cég vidám, fülbemászó reklámdallamait vezérli. Kétségünk ne legyen: a két fiatal belga alkotó, a fehér tornacipőhöz egyszerű sötét farmert és fehér pólót viselő Silke Huysmans és a háttérben dolgozó társa, Hannes Dereere letisztult színpadi eszközeikkel, a braziliai portugál,

a flamand és az angol nyelv csodálatos polifóniájával olyan apró zenei elemekkel tarkított szimfóniát s olyan katartikus csendeket varázsolnak elénk, hogy azt bármely nagy zenés mű rendezője megirigyelhetné.

A három nyelven felvett szövegek angol felirata tökéletes szinkronicitással jelenik meg a hét szakértő nevével ellátott, szemmagasságba fellógatott falapokon, míg az érintettek hangja afféle kórusként ellenpontozza a szólistákat: az ő megszólalásaikat kottaállványokon olvashatjuk, ahogy az előadó a színpad két oldaláról egyre inkább maga köré, középre rendezi őket, ezzel főszólamná emelve mondandójukat. Kibontakozik a magyar vörösiszap-katasztrófát idéző történet: megértjük, hogy a Rio Doce folyó gátja átszakadt, s a mérgező anyagokkal teli mocsokfolyam maga alá temetett vagy két tucat embert, de még hónapokkal később is bőven találtak arzént és ólmot a folyóban, amely az Atlanti-óceánba ömölve több ezer halat pusztított el. Van, aki a kórusban halott fiát siratja, van, aki az elveszett munkahelyét, míg a cég képviselői és a helyi politikus persze jobbra hártják a felelősséget.

Az információhalmaz miatt elvileg nagyobb nézői figyelmet igénylő, a műfajban gyakran jellemző didaxis veszélyét magában hordozó történetet tragikus témája ellenére mindvégig varázsos könnyedséggel jelenítik meg az alkotók. A hangorgia eszkalálódásával a halálpontos koreográfiát igénylő villanykapcsoló-táncnak tökéletesen ura az előadó, miközben végig megtartott érzelmi semlegességével sok tekintetben valóra váltja Gordon Craig – vagy Kleist – marionettjét: „Csak egy olyan színész van – nem, csak egy olyan ember, [...] aki a költő igaz és hűséges tolmácsolója: a marionett.” Silke Huysmans alkotóként és performerként is igaz és hűséges tolmácsolója megszólaltatottjainak, miközben a felvett szövegek egyes elemeinek ismétlésével, mások nyilvánvaló kihagyásával, az alkotó kezében tartott szerkesztéssel, egyáltalán a megszólalók kiválasztásával s a műfaj megannyi más szükségszerű döntésével folyamatosan emlékeztet a dokumentumszínház egyik alapvető morális és művészi kérdésére, hogy vajon a hitelesség látszatát keltve mennyire tudjuk közvetíteni a valóságot, s hogy dolgunk-e ez egyáltalán. Fájdalmas és szégyenletes, hogy ennek a nagyszerű előadásnak a Trafó nagytermében csak harmincöten voltunk nézői.

H I R D E T É S

HANGOSÍTÓ

A SZÍNHÁZ FOLYÓIRAT PODCASTJA

Hierarchiamentes színház

A decemberi podcast vendégei:
Adorjáni Panna, Herczog Noémi
és Kárpáti Péter

www.szhaz.net